

Uzturlīdzekļu nepilngadīgo bērnu uzturam piedziņas krimināltiesiskie un civiltiesiskie aspekti

Edmunds Freimanis

Rīgas Stradiņa universitātes doktorantūra, Latvija

Ievads. Mūsdienu sabiedrībā vērojama tendence, ka puses izvēlas dzīvot kopā, neregistrējot laulību. Šajā kopdzīvē tiek izveidota ģimene, kurā ir viens vai vairāki bērni. Tomēr arvien biežāk informācijas telpā iegūstama informācija par ģimeņu iziršanu, gan to, kurās puses bija noslēgušas laulību, gan to, kurās puses dzīvojušas kopā, neregistrējot laulību.

Izirstot pušu kopdzīvei, rodas aktuāli jautājumi par bērnu turpmāko uzturēšanu, aprūpi, skolotāšanu utt.

Neskatoties uz to, ka bērnu vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās, kā to nosaka Civillikuma 178.¹ pants. Tāpat vecāku pienākumu uzturēt bērnu līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt, nosaka Civillikuma 179. pants.

Ja persona labprātīgi izvairās dot uzturu saviem bērniem, tad līdz bērna pilngadības sasniegšanai otram bērna vecākam, kurš īsteno bērna ikdienas aizgādību, ir tiesības vērsties tiesā un lūgt tiesu piedzīt uzturlīdzekļus no otra bērna vecāka.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 128. panta 2. daļas 3. punktu, ceļot tiesā prasību par uzturlīdzekļu piedziņu, prasības priekšmetu norāda kā “uzturlīdzekļu piedziņa nepilngadīgā bērna uzturam”, jo prasībā tiek lūgts tiesu piedzīt uzturlīdzekļus no otrās personas.

Savukārt Krimināllikuma 170. pants paredz atbildību par izvairīšanos dot uzturu saviem bērniem, ja šāds pienākums uzlikts ar tiesas spriedumu vai lēmumu. Analizējot tiesību normas struktūru, redzams, ka dispozīcija paredz atbildību par izvairīšanos dot uzturu bērniem, savukārt šī tiesību norma darbojas tikai tad, ja iestājas hipotēzē minētais nosacījums – ja šāds pienākums uzlikts ar tiesas spriedumu vai lēmumu.

Tādēļ pastāv aktuāls jautājums par to, vai persona ir saucama pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 170. panta, kura nepilda tiesas spriedumu par uzturlīdzekļu piedziņu.

Darba mērķis. Analizēt uzturlīdzekļu bērniem piedziņas īpatnības civiltiesiskā un krimināltiesiskā aspektā.

Metodes. Juridisko tekstu un literatūras analīze, tiesu prakses analīze.

Rezultāti. Pētījuma gaitā tika konstatēts, ka uzturlīdzekļu bērniem piedziņas lietās spriedumos tiesas norāda: “Piedzīt no personas X.....”.

Nepieciešams izstrādāt ieteikumus, norādījumus tiesām, kuros būtu precīzi atspoguļoti Civillietu spriedumos nospriestie uzliktie pienākumi atbildētājiem.

Secinājumi. Civillietās, spriedumos norādītais pienākums, t. i., “piedzīt no personas X uzturlīdzekļus.....”, visdrīzāk varētu tikt adresēts Zvērināto tiesas izpildītāju institūcijai, kam tiek uzlikts pienākums no personas piedzīt uzturlīdzekļus. Varētu secināt, ka ar šādiem tiesu spriedumiem pienākums tiek uzlikts tiesu izpildītājam, nevis atbildētājam. Aizbaidināšanās, ka parādnieks izvairās norādīt ienākumus, uz kuriem varētu vērst piedziņu, norāda uz tiesu izpildītāju nepietiekošu darba pienākumu izpildi.

Savukārt gadījumos, kad tiesas spriedumos norāda pienākumu piedzīt uzturlīdzekļus, nevis pienākumu dot uzturu bērniem, uzturlīdzekļu nemaksāšanas gadījumā persona nevarētu tikt saukta pie kriminālatbildības pēc Krimināllikuma 170. panta.

Tādējādi būtu nepieciešams izdarīt izmaiņas Krimināllikuma 170. panta hipotēzē, norādot tekstu: “ja tiesa ar spriedumu noteikusi piedzīt uzturlīdzekļus”.